

12. jelentés: Az erőszak és a szeszesital-kiszolgáló helyek 2002. november

Az elmúlt évtizedben fokozott figyelem irányult a vendéglátóhelyeken - például a bárokban és más, szeszesital-fogyasztást engedélyező helyeken -, valamint a környékükön előforduló erőszak bejósolására, kezelésére és megfékezésére. Ebben a jelentésben megvizsgálunk több, az erőszak elleni küzdelmet szolgáló stratégiát, továbbá az alapjukat képező elméleteket.

A szeszesitalt árusító kiskereskedelmi egységek, valamint a szeszesital-kiszolgálás engedélyezett időszaka két olyan tágabb összefüggésű kérdés, amely kívül esik e jelentés keretein. Tetemes a szakirodalma mindkét kérdéskörnek, felsorolva mind a pozitív asszociációkat alátámasztó, mind pedig az azokat cáfoló bizonyítékokat. Azonban e jelentés fókuszpontjában a vendéglátóhelyek felelősségteljes üzemeltetése áll, függetlenül attól a kontextustól, amelyben működnek. Megjegyzendő, hogy az ezen a területen keletkezett kutatási irodalom zöme az angolszász alkoholfogyasztási kultúrára vonatkozik. Mindazonáltal ebből is levonhatók más kultúrák számára hasznosítható tanulságok.

Mivel az erőszak a verbális sértéstől a nemi erőszakig és a gyilkosságig terjedően a tevékenységek széles spektrumát öleli fel, érdemes megjegyezni, hogy a jelentésben tárgyalt prevenció-kutatás elsősorban a szórakozóhelyeken előforduló verekedésekkel foglalkozik, kiváltképp olyan esetekkel, amikor sok múlik a vezetői gyakorlaton és felelősségen.

ELMÉLETEK

Az alkohol és az erőszak közötti összefüggés legújabb elméletei környezeti modellekre épülnek. Ezek a modellek azt sugallják, hogy a fizikai és a társas környezet meghatározó szerepet játszik az erőszak bekövetkezésében. Homel és Tomsen (1991) megállapítja, hogy a nyilvános szórakozóhelyeken zajló rendszeres erőszak nem menthető pusztán azzal, hogy az ilyesmi egyszerűen megakadályozhatatlan, mivel természetes velejárója a randalírozó vendégeknek és a felelőtlen alkoholfogyasztásnak. Arnold és Laidler (1994) szerint az ilyen helyeken rendszeresen ismétlődő erőszak erősen korrelál a helyi szituációs változókkal, amelyek mind a vezetés, mind a kormányzat rendelkezéseit tükrözik.

Az újabb kutatások az alkoholfogyasztással összefüggő és a szórakozóhelyeken elkövetett erőszakra adott lehetséges magyarázatokat öt csoportba sorolják. Ezek: az alkohol kockázatvállaló magatartást kiváltó hatásai, az alkohol hiperemocionális hatásai, az alkohol okozta kognitív képességromlás, az ivással társított „macho” szubkultúra, valamint az egyes szórakozóhelyek kínálta engedékeny környezet. Úgy tűnik, az intervenciók stratégiák akkor sikeresek, ha a fentiek közül egy vagy több tényezőre irányulnak (Graham és mtsai, 2000).

A KÖRNYEZET BEFOLYÁSOLÁSA

Bár az agresszió multifaktorális, interaktív és gyakran individualisztikus előzményekre vezethető vissza, (Pihl és mtsai, 1993; Hoaken és Pihl, 2000), egyik legfontosabb szituációs determinánsa az intoxikáció. A férfiak esetében a tanulmányok nagy terjedelemben és következetesen demonstrálják az alkohol-intoxikáció és az agresszív magatartás összefüggését (Hoaken és Pihl,

2000). Következésképpen, a nyilvános szórakozóhelyeken bekövetkező nagyfokú lerészegedés csökkentése fontos prevenció stratégia.

A felszolgáló és a biztonsági személyzet képzése

Az alkohol okozta ártalom egyik konkrét bejósolója az, amikor a szórakozóhelyek felszolgáló személyzete „nyilvánvalóan ittas” vendégeket kiszolgál (Stockwell és mtsai, 1993). Ennek okán a felszolgálókra irányuló intervenció programok születtek, amelyek az ártalom-megelőzés és az ügyfelekhez való pozitív viszonyulás eszközeként szolgálnak.

Ezeket a programokat Új-Zélandtól és Máltától Hollandiáig és az Egyesült Királyságig számos országban - mind a magán, mind az állami szektorban - megvalósították. Céljuk az, hogy megtanítsák a felszolgáló és a biztonsági személyzetet a szeszesital-kiszolgálással kapcsolatos jogi és társadalmi felelősségre csakúgy, mint problémák esetén a hatékony beavatkozásra. Ezek a programok országonként eltérnek. Például Skóciában a felszolgálók intervenció programja (Server Intervention Programme Scotland, SIPS) a felelősséggel kapcsolatos kérdésekre irányul, míg az Egyesült Államokban a szeszesital-kiszolgálással kapcsolatos intervenció eljárást oktató program (Training in Intervention Procedures for Servers of Alcohol, TIPS), amely az ittas gépjárművezetés csökkentését célozza, a felszolgáló személyzet ítélőképességére helyezi a hangsúlyt.

A TIPS program konkrétan arra ösztönzi a résztvevőket, hogy osszák meg egymással a valóságban megélt szituációkat. Azzal, hogy a kurzus résztvevőit szakértőknek tekinti, a program nemcsak a tantermi tapasztalatcserét hivatott serkenteni, hanem konkrét esettanulmányokon keresztül igyekszik áthidalni az elmélet és a gyakorlat közötti távolságot.

Számos szeszipari vállalat finanszíroz felszolgálókat oktató programokat. A Diageo például támogat egy brazil programot, a Bárpult Projektet (Bartender Project), amely fiatal munkanélkülieket tanít felelősségteljes kiszolgálásra. A Coors USA egy felelős alkohol-kiszolgálást oktató, ösztönzésen alapuló programot (Being an Alcohol Responsible Server, BARS) finanszíroz, amelynek célja a megengedett korhatár alatt történő alkoholfogyasztás csökkentése a szeszesitalt árusító helyeken. Az ilyen kezdeményezések eddig mérsékelt sikereket mutatnak, főleg azokban az esetekben, amikor hatósági intézkedésekkel párosulnak (Stockwell, 1997; Saltz, 1987; Putnam és mtsai, 1993).

A vezetés és a tervezés gyakorlati megoldásai

Az alkohol okozta erőszak visszaszorításának másik fontos módszere a felelősségteljes vezetői gyakorlathoz kötődik (Saltz, 1987; Single, 1994). A vezetés stílusa és minősége kimutathatóan szignifikáns hatással van a túlzott szeszesital-fogyasztással összefüggő erőszak mértékére mind a szeszesitalt kiszolgáló helyeken, mind pedig azok környékén (Arnold és Laidler, 1994).

Különböző tanulmányok próbálták meg feltérképezni azokat a vezetési területeket, amelyek a leginkább befolyásolják az alkoholhoz kötődő erőszakot. Az egyik legelső, az erőszakot és a nyilvános helyen történő italozást felmérő kanadai megfigyeléses vizsgálatban a kutatók megállapították, hogy az erőszakos epizódok több tényezővel, így az alkoholt fogyasztó vendégek számával, a szellőztetés minőségével és a tisztaság színvonalával erősen korrelálnak (Graham és mtsai, 1980). Új-Zélandon egy nagyjából ezzel egyidőben végzett vizsgálat

hasonlóképpen a vendégek összetételének, számának, az elfogyasztott alkohol mennyiségének, valamint az ivással töltött időnek a fontosságára világított rá (Graves és mtsai, 1982).

A szórakozóhely nagysága csakúgy, mint a kialakítása, befolyásolja a hely hangulatát. Egy szűk, zárt kialakítású hely problémákat okozhat, például túlzásfolttságot és rossz kiszolgálást. Az ebből keletkező türelmetlenség, amelyhez a vendégek közötti szoros fizikai kontaktus társul, olyan légkört teremthet, amely könnyen agresszív magatartást válthat ki (Macintyre és Homel, 1997). Egy kisebb helyen nagyobb a zajszint, ami kimutathatóan befolyással van az agresszióra. Másfelől a Brit Vendéglátóipari Intézet (British Institute of Innkeeping) szerint a nagyobb, nyitottabb tervezésű szórakozóhelyek szorongást és a személyes biztonság hiányának érzését keltik, főleg a hölgyvendégekben.

Egy nemrég készült ausztráliai tanulmány megállapította, hogy a szórakozóhelyeken előforduló erőszak mértéke a vezetés és a jogszabályok megváltoztatásával számottevően csökkenthető (Homel és mtsai, 1992). Ezek a változások az alábbi kulcsfontosságú területeket érinthetik: szeszesital-kínálat, tömegosztatás, a kiszolgálás hatékonysága és a közösségek közötti kapcsolatok (Arnold és Laidler, 1994). Megjegyzendő, hogy a vezetés gyakorlatában bekövetkező változások - például a helyiségek áttervezése vagy a felszolgálók fokozott beavatkozása - szintén kimutathatóan befolyásolják a vendégek elégedettségét (Turrisi és mtsai, 1996). A szórakozóhelyek vezetésének újbóli előtérbe helyezésével messzeható, az üzletmenetet, a vendégeket és a társadalmat egyaránt kedvezően érintő eredmények születhetnek (Hauritz és mtsai, 1998).

Ártalomcsökkentés

A szórakozóhelyeken és környékükön keletkező károk csökkentésének egyik módja a sérülést okozó tárgyak, például a törött palackok és poharak eltávolítása. Kifejlesztettek egy kevésbé törékeny poharat, amely hatszor erősebb, mint a hagyományos söröspohár. Amikor ez az erősebb pohár mégis eltörik, nagyobb darabok helyett apró szilánkokra esik szét, így kevésbé valószínű, hogy sérülést okoz (Mihill, 1993; Burrell, 1997; Shepherd és mtsai, 1993). Egy másik lehetőség műanyag söröspalackok használata üvegpalackok helyett. Több sörgyár már meg is kezdte a műanyagból készült palackok marketingjét. Egy másik hasonló újítás, amelyet óvatosan „okos poháralátétnek” neveznek, a nők elleni erőszakot hivatott megelőzni a szórakozóhelyeken. Ha a hölgyek italjukat rácsöppentik a különlegesen tervezett poháralátétre, ellenőrizhetik, hogy az ital nem tartalmaz-e valamilyen altatószert (The Economist, 2002).

Az agresszió kockázatát csökkenti, ha étkezésre is van mód (Graham, 1985). Amellett, hogy visszafogottabb légkört teremt, az evés lassítja a lerészegedés biológiai folyamatát (Wedel és mtsai, 1991). Ezen kívül számos vendéglátóhelyen szélesítették az alkoholmentes italok, többek között a szénsavas üdítők, a gyümölcslevek és a kávék választékát.

A szórakozás bizonyos fajtái mérséklék a lerészegedést. A tánc, a játéklehetőség, és bizonyos jellegű élő zene hallgatása bizonyíthatóan csökkenti a fogyasztás mértékét (Ratcliffe és Nutter, 1979). A vendégek figyelmét lekötő pozitív szórakoztatás megelőzheti az időtöltés agresszív formáit (Homel és mtsai, 1992). Másfelől az agresszív zene vagy szórakozás, például a pankrációbirkózás, agresszív magatartásra ösztönözhet. Ezen kívül a szabályok nélküli fogadás a

bárokban lévő játékokra, például a billiárdra, szintén nézeteltéréseket és erőszakos cselekményeket gerjeszt (Gibbs, 1990).

A rendőrség és a jogszabályok végrehajtása

Tekintélyes azon vizsgálatok száma, amelyek kimutatták, hogy a különböző jogszabály-érvényesítési stratégiák hatékony eszközei a szeszesitalt árusító helyeken és környékükön előforduló problémák csökkentésének (Jeffs és Saunders, 1983; McKnight és Streff, 1992; Single és Tocher, 1992; Levy és Miller, 1995; Lang és Rumbold, 1997). A Cardiff városában működő TASC Projekt keretében a rendőrség és a szórakozóhelyek úttörő jelentőségű partnerséget hoztak létre. A bűnmegelőzés céljából a rendőrség fokozta jelenlétét a városközpontban működő szórakozóhelyeken, a bárok és klubok személyzetét pedig kiképezte arra, hogy miként kezeljék a potenciálisan erőszakos helyzeteket. Emellett a médiákban figyelemfelhívó kampányt is indítottak. Bár egyelőre túl korai lenne értékelni a városközpontban elért haladást, a Cardiff két nagy szórakozóhelyén előfordult sérülések számát és súlyosságát tekintve az eddigi eredmények biztatóak (Maguire, Morgan és Nettleton, 2001).

Ezzel szemben az Egyesült Királyságban másutt nem bizonyultak sikeresnek azok a rendőrségi intervenciók, amelyek a megengedett korhatár alatti alkoholfogyasztást igyekeztek visszaszorítani, és ennek részeként azok a szórakozóhelyek, amelyekről ismert volt, hogy fiatalok számára szeszesitalt szolgáltatnak ki, figyelmeztető levelet kaptak. A jogi eljárás rendőrségi figyelmeztetés formájában történő kilátásba helyezése főleg azért nem befolyásolta ezeknek a szórakozóhelyeknek a gyakorlatát, mert nem állt mögötte jogszabályi háttér (Wilner és mtsai, 2000).

Ennek okán egyesek úgy vélekednek, hogy az alkohollal összefüggő erőszak megelőzéséhez megfelelő jogszabályokra van szükség annak érdekében, hogy büntetendő cselekménynek minősüljön azoknak a szórakozóhelyeknek a folyamatos működtetése, ahol gyakoriak az erőszakos cselekmények (Homel és Tomsen, 1991). Mások szerint az állami hatóságoknak bizonyos fokú hatáskört át kellene ruházniuk a közösségi csoportok és a helyi önkormányzatok részére (Lang, 1995).

Az ausztráliai Geelongi Megállapodásról (Geelong Accord) készült felmérés kimutatta annak a stratégiának a sikerét, amely során a rendőrség túllépett pusztán rendvédelmi feladatkörén (Rumbold és mtsai, 1998). A szeszesitalt kiszolgáló szórakozóhelyek meghatározott körét a kijelölt rendőrök havonta egyszer felkeresték. A feladatuk a kommunikáció elősegítése volt a szórakozóhelyeken belül, valamint azok között annak érdekében, hogy megszüntessék azokat az intézkedéseket, amelyek túlzott alkoholfogyasztásra ösztönöznek, mint például a szeszesitalokra adott bizonyos árengedményeket.¹ Emellett a rendőrök az ártalomcsökkentéssel kapcsolatos tanácsokkal is ellátták a szórakozóhelyek üzemeltetőit. Az önszabályozás ilyen formában történő segítése mind a profit növekedését, mind az alkohollal összefüggő erőszak mértékének visszaesését eredményezte (Rydon és Stockwell, 1997). Úgy tűnik, a konstruktív közösségi rendészeti tevékenység jelentős sikerekkel kecsegtet ezen a területen.

¹ Megjegyzendő azonban, hogy a versenyjogszabályok számos országban tiltják a konkurensok közötti tárgyalásokat és megállapodásokat az árak és a kedvezmények tekintetében.

KOMBINÁLT STRATÉGIÁK PARTNERSÉG RÉVÉN

A közösségi intervenciós programok, vagy más néven „megállapodások” (accord), kidolgozása új szemléletet tükröz a nyilvános szórakozóhelyeken előforduló erőszak visszaszorításában. Ezek a megállapodások átfogó, közösségi bázisú partnerségek, amelyek azokkal működnek együtt, akiket leginkább érint a szórakozóhelyeken történő erőszak: a szeszesitalokat árusító helyek közelében élő állampolgárokkal. A megállapodások a szituációs bűnözés elméletét alkalmazzák, amely szerint a bűnözés a veszélyes szituációk, semmint a veszélyes egyének eredménye.

A formális és informális partnerségi megállapodások (partnership accord) az angolszász világban mindenütt elterjedtek csakúgy, mint Skandináviában és Nyugat-Európa más részein. E programok jellegzetessége, hogy két elemet kombinálnak: a felvilágosítást és a környezetet. A magatartás megváltoztatását az előbbi figyelemfelhívás, az utóbbi társadalmi és gazdasági változások révén célozza elérni. Mint olyan, a sikeres partnerség megvalósítása több lépést igényel. Először ki kell dolgozni egy működési szabályzatot. Másodsor, hatni kell a szórakozóhelyek vezetőinek lelkiismeretére tudatosítva bennük, hogy tekintsék magukat felelős üzletembereknek. Harmadsor, a felszolgálók intervenciója révén ellenőrizni kell az alkohol elérhetőségét. A legfontosabb pedig az, hogy a működési szabályzat betartását olyan szabályozói környezet megteremtésével kell elősegíteni, amely biztosítja, hogy a szórakozóhelyeknek a szabálykövetés pénzügyileg kifizetődő legyen (Hauritz és mtsai, újságcikkek). Jellemző, hogy a rendőrség és a helyi önkormányzatok a szeszesitalt kiszolgáló helyek üzemeltetőivel együttműködve egyeztetik a megállapodásokat és határozzák meg azok közös céljait és alapelveit.

Példák a partnerségre

Ausztráliában a közelmúltban két megállapodás is demonstrálta, milyen mérvű elkötelezettséget követel meg a sikeres partnerség. Az egyik programban, amelynek helyszíne a népszerű dél-queenslandi nyaralóhely, Surfers' Paradise volt, egyéven belül szignifikánsan csökkent az erőszakos cselekmények aránya (Homel és mtsai, 1997). Azonban a kezdeti sikerek nem állandósultak, miután az intenzív intervenciók abbamaradtak. Ennek az volt a fő oka, hogy a szeszesitalt árusító helyek üzemeltetői az egymással való kereskedelmi versenyt helyezték előtérbe a megállapodás betartásával szemben (Indermauer, 1999). Freemantle-ben, egy másik népszerű nyaralóhelyen, egy hasonló megállapodásról a sajtó széleskörben mint sikeres innovációról számolt be a program indulásakor. Azonban két évvel később a program független értékelése szinte semmi bizonyítékát nem találta annak, hogy a szórakozóhelyek körül csökkent volna az erőszakos cselekmények száma (Hawks és mtsai, 1998). A magyarázat az lehet, hogy mindkét megállapodás ugyanazt a problémát szenvedte meg: a résztvevők tartós elköteleződésének hiányát (Indermauer, 1999).

Az Egyesült Államokban kisebb városokban és egyetemi campusokban valósítottak meg hasonló partnerségeket. Például a diákközösségekben előforduló problémák, mint az erőszak és az ittas vezetés, csökkentése érdekében a Washington Állami Egyetem rektora kijelölt egy, a rendőrség, a tűzoltóság, a Washington Állami Alkoholfelügyelet, a kollégiumi tanácsok, a hallgatói önkormányzat és az egyetem képviselőiből álló szakértői csoportot. Az ebből létrejött szerződéses megállapodás a diákközösségeket bizonyos magatartási szabályok betartására kötelezte, mint például a tagok campuson kívüli viselkedéséért való felelősségvállalásra, valamint, szükség esetén, a vétkesek feljelentésére az egyetem felé. A részes intézményekkel

szemben további elvárás volt, hogy biztosítsanak képviselőket, akik napi 24 órán keresztül a rendőrség rendelkezésére állnak, és a szerekekkel való visszaéléssel és az ismerősök által elkövetett nemi erőszakkal kapcsolatos felvilágosítást tartanak. Végül a diákközösségeknek éves szerződést kellett kötniük az egyetemmel, és amellet, hogy az Alkoholfelügyeletől bankettengedélyt kellett kérniük, minden tervezett rendezvényt be kellett jelenteniük a diákirodán (Shanahan, 1995). Az új szemlélet bevezetését követően három diákközösség elveszítette státuszát és ebből eredően rendezvényszervezési jogát is. Az alkohol okozta ártalom szignifikánsan csökkent.

A Florida Állami Egyetem, amely több mint 30.000 hallgatóval dicsekedhet, nemrég adott otthont egy nagyszabású partnerségnek, amelyben az egyetem vezetői, népegészségügyi szakemberek, szeszesitalnagykereskedők és reklámügynökségek vettek részt. A partnerség különböző finanszírozási forrásokból egy Vendéglátási Szakértői Testületet (Hospitality Resource Panel) hozott létre, amelyben minden terület képviselői helyet foglaltak. A testület hathatós szabályokat hozott a kockázatos - például a korlátlan alkoholfogyasztást ösztönző - reklámok ellen, továbbá érvénybe léptetett egy, a biztonságos szeszesital-kiszolgálással és a biztonság általános kérdéseivel kapcsolatos útmutatót (Alcohol Issues Insights, 2002). A Felelősségteljes Vendéglátás Intézete (Responsible Hospitality Institute), amely a kormányzatok, a helyi vállalatok és más érdekelt felek között épít partnerségeket, már az USA számos városában segédkezett Vendéglátási Szakértői Testületek felállításában.

Finnországban a Lahti Projekt alkoholfelvilágosítással kapcsolatos programokat valósított meg. Ezek iskolákat, közkönyvtárakat, egészségügyi alapellátó közösségeket és családsegítő központokat fogtak össze. A programok eredményeként Lahti legtöbb szeszesitalt fogyasztó lakosai nagyobb mértékben csökkentették fogyasztásukat, mint az összehasonlítás alapjául szolgáló településen élők, az alkohollal összefüggő erőszak tudatosulása pedig szignifikánsan emelkedett (Holmila, 1999).

Az új-zélandi Felelős Vendéglátó Program (Host Responsibility Program), egy különösen sok résztvevőt átfogó partnerség, azt követelte meg a vendéglátóhelyektől, hogy kínáljanak ételeket, tartsanak alacsony alkoholtartalmú vagy alkoholmentes italokat, és szigorúan ellenőrizték a vendégek életkorát. Emellet a résztvevő vendéglátóhelyeknek alternatív közlekedési lehetőségeket is kellett biztosítaniuk az ittas vendégek részére. E követelmények teljesülését a helyszínen a felelősségteljes vendéglátásért felelős felügyelők ellenőrizték, és a hanyagságért bevonták a kiszolgáló egységek engedélyét. A közvélemény figyelmét médiakampánnyal hívták fel ezekre a következményekre. A program értékelése megállapította, hogy elsősorban a működési engedély elvesztésének kockázata, valamint az egyéb szankciók motiválták a vendéglátóhelyeket arra, hogy kialakítsák a felelős kiszolgálás gyakorlatát (Wyllie, 1997).

ÖSSZEGZÉS

Ez a jelentés áttekintést adott néhány elterjedt stratégiáról, amelyek célja a szeszesitalt kiszolgáló szórakozóhelyeken és környékükön előforduló erőszak visszaszorítása. Bemutatta a biztonságos környezet kialakítását elősegítő tényezőket, köztük a bevett felszolgálói gyakorlatot, a szórakozóhely fizikai kialakítását, valamint a felszolgáló és a biztonsági személyzet megfelelő képzését. Ezen kívül rávilágított a széles bázisú közösségi partnerségek jelentőségére.

HIVATKOZÁSOK

- Alcohol Issues Insights (2002). A Tallahassee tale: university, industry, and public health work to create process with promise. Volume 19, No 5., May 2002.
- Arnold, M.J. & Laidler, T.J. (1994). Situational and environmental factors in alcohol-related violence. Report 7 in a series of reports prepared for the *National Symposium on Alcohol Misuse and Violence*. Commonwealth of Australia.
- Burrell, I. (1997, June 17). Tougher glasses to cut pub violence. *Independent*, 17 June 1997, p. 8.
- Gibbs, J. (1990). Getting kicks from champagne: the alcohol-aggression theories. *Drinking and Public Disorder*, International One Day Conference, The Department of Experimental Psychology, Oxford.
- Graham, K. (1985). Determinants of heavy drinking and drinking problems: the contribution of the bar environment. In E. Single and T. Storm (Eds.), *Public Drinking and Public Policy*. Toronto: Addiction Research Foundation.
- Graham, K., LaRocque, L., Yetman, R., Ross, J., & Guistra, E. (1980). Aggression and bar-room environments. *Journal of Studies on Alcohol*, 41, 277-292.
- Graham, K., Leonard, K.E., Room, R., Wild, C.T., Phil, R.O., Bois, C., & Single, E. (1998). Current directions in research on understanding and preventing intoxicated aggression. *Addiction*, 93, 659-676.
- Graham, K., West, P., & Wells, S. (2000). Evaluating theories of alcohol-related aggression using observations of young adults in bars. *Addiction*, 95, 847-863.
- Graves, T.D., Graves, N.B., Semu, V.N., & Sam, I.A. (1982). The social context of drinking and violence in New Zealand's multi-ethnic pub settings. In T.C. Harford and L. Gaines (Eds.), *Social Drinking Contexts*. Washington, DC: NIAAA.
- Hauritz, M., Homel, R., McIlwain, G., Burrows, T., & Townsley, M. (1998). Reducing violence on licensed venues. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, No. 101. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Hauritz, M., Homel, R., McIlwain, G., Burrows, T., & Townsley, M. (in press). Reducing violence in licensed venues through community safety action projects: the Queensland experience. *Contemporary Drug Problems*, in press.
- Hawks, D., Rydon, R., Stockwell, T., White, M., Chikritzhs, T., McLeod, R. & Heale, P. (1998). The Freemantle Police-Licensee Accord: impact on serving practices, harm and the wider community. Paper presented at the conference *Drug Trials and Tribulations: Lessons for Australian Policy*. Perth, February 6, 1998.
- Hoaken, P.N.S., & Pihl, R.O. (2000). The effects of alcohol intoxication on aggressive responses in men and women. *Alcohol and Alcoholism*, 35, 471-477.
- Holmila, M. (1999). Community-based prevention of alcohol problems: a case study from Lahti, and its lessons for future prevention research in Finland. In S. Larsson & B.S. Hanson (Eds.), *Community based alcohol prevention in Europe: research and evaluations*. Lund: Lunds Universitet.
- Homel, R., Hauritz, M., Wortley, R., McIlwain, G. & Carvolth, R. (1997). Preventing alcohol-related crime through community action: the Surfers Paradise Safety Action Project. In R. Homel (Ed.), *Crime Prevention Studies: Vol. 7, Policing for Prevention: Reducing crime, public intoxication and injury*. Monsey, N.Y.: Criminal Justice Press.
- Homel, R., Tomsen, S., & Thommeny, J. (1992). Public drinking and violence: not just an alcohol problem. *The Journal of Drug Issues*, 22, 679-697.
- Homel, R., & Tomsen, S. (1991). Pubs and violence: violence, public drinking and public policy. *Current Affairs Bulletin*, 20-27.
- Indermauer, D. (1999). Situational prevention of violent crime: theory and practice in Australia. *Studies on Crime and Crime Prevention*, 8(1), 71-87.
- Jeffs, W.B., & Saunders, W.M. (1983). Minimising alcohol-related offences by enforcement of the existing licensing legislation. *British Journal of Addiction*, 78, 66-77.
- Lang, E. (1995). Community action regarding licensing issues. In T. Stockwell (Ed.), *Alcohol Misuse and Violence: An Examination of the Appropriateness and Efficacy of Liquor Licensing Laws Across Australia*. Canberra: Australian Government Publishing Service.

Nemzetközi Alkoholpolitikai Központ

- Lang, E., & Rumbold, G. (1997). The effectiveness of community-based interventions to reduce violence in and around licensed premises: a comparison of three Australian models. *Contemporary Drug Problems*, 24, 805-826.
- Levy, D.T.Y., & Miller, T.R.. (1995). A cost-benefit analysis of enforcement efforts to reduce serving intoxicated patrons. *Journal of Studies on Alcohol*, 25, 240-247.
- Macintyre, S. & Homel, R. (1997). Danger on the dance floor: a study of interior design, crowding and aggression in nightclubs. In R. Homel (Ed.), *Crime Prevention Studies: Vol 7. Policing for Prevention: Reducing Crime, Public Intoxication and Injury*. Monsey, N.Y.:Criminal Justice Press.
- Maguire, M., Morgan, R., & Nettleton, H. (2001). *Early Lessons From the Crime Reduction Programme: Tackling Alcohol-Related Street Crime in Cardiff (TASC Project)*. Home Office Briefing Note. London: Home Office Research.
- McKnight, A.J., & Streff, F.M. (1992). *The Effect Of Enforcement Upon Service Of Alcohol to Intoxicated Patrons Of Bars and Restaurants*. Landover, MD: National Public Services Research Institute.
- Mihill, C. (1993). UK: French beer glass will reduce injury. *The Guardian*, 16 April 1993, p.8.
- Pihl, R.O., Peterson, J.B., & Lau, M.A. (1993). A biosocial model of the alcohol-aggression relationship. *Journal of Studies on Alcohol*, 54, 128-139.
- Putnam, S.I., Rockett, I.R., & Campbell, M.K. (1993). Methodological issues in community-based alcohol-related injury prevention projects. In T.K. Greenfield & R. Zimmerman (Eds.) *Experience with Community Action Project: New Research in the Prevention of Alcohol and Other Drug Problems*. CSAP Monograph 14. Rockville, MD: Center for Substance Abuse Prevention.
- Rumbold, G., Malpass, A., Lang, E., Cvetkovski, S., & Kelly, W. (1998). *An Evaluation of the Geelong Local Industry Accord*. Fitzroy, Vic: Turning Point Alcohol and Drug Centre and the Victorian Police.
- Rydon, P. & Stockwell, T. (1997). Local regulation and enforcement strategies for licensed premises. In M. Plant, E. Single, & T. Stockwell (Eds.). *Alcohol: Minimising the Harm. What Works?.* New York, NY: Free Association Books Ltd.
- Saltz, R. (1987). The roles of bars and restaurants in preventing alcohol-impaired driving: an evaluation of server training. *Evaluation in Health Professions*, 10, 5-27.
- Shanahan, M. (1995). Solving campus-community problems. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 64(2), 1-5.
- Shepherd, J.P., Huggett, R.H., & Kidner, G. (1993). Impact resistance of bar glasses. *The Journal of Trauma*, 35(6), 936-938.
- Single, E., & Tocher, B. (1992). Legislating responsible alcohol service: an inside view of the new Liquor Licensing Act of Ontario. *British Journal of Addiction*, 87, 1433-1443.
- Single, E. (1994). What can we do about problematic drinking environments: licensing initiatives in Canada. Paper presented at the *Perspective for Change Conference*, Rotorua, New Zealand.
- Stockwell, T. (1997). Regulation of the licensed drinking environment: a major opportunity for crime prevention. In R. Homel (Ed.), *Crime Prevention Studies: Vol 7. Policing for prevention: Reducing crime, public intoxication and injury*. Monsey, N.Y.: Criminal Justice Press.
- Stockwell, T., Lang, E., & Rydon, P. (1993). High risk drinking settings: the association of serving and promotional practices with harmful drinking. *Addiction*, 88, 1519-1526.
- The Economist (2002). Cheers, mate! A smart beer mat may help to stop drug-facilitated rapes. 30 May, 2002.
- Turrisi, R., Nicholson, B., & Jaccard, J. (1996). *A cognitive analysis of server intervention policies: Perceptions of college customers*. Department of Psychology, Boise State University Boise, Idaho. Unpublished manuscript.
- Wedel, M., Pieters, J., Pikaar, N., & Ockhuizen, T. (1991). Application of a three-compartment model to a study of the effects of sex, alcohol dose and concentration, exercise and food consumption on the pharmacokinetics of ethanol in healthy volunteers. *Alcohol and Alcoholism*, 26(3), 329-336.
- Wilner, P., Hart, K., Binmore, J., Cavendish, M., & Dunphy, E. (2000). Alcohol sales to underage adolescents: an unobtrusive observational field study and evaluation of a police intervention. *Addiction*, 95(9), 1373-1388.

Nemzetközi Alkoholpolitikai Központ

Wyllie, A. (1997). Evaluation of a New Zealand campaign towards reduction of intoxication on licensed premises. *Health Promotion International*, 12 (3), 197-207.